

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР ИЮЗИ
ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЙАТ
МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

9 СЕНТАБРЬ
1983 № 37 (2725)
ЖУМА

ҲАМОН ИШЛАБ ЧИҚАРИШДА МЕХ-
НАТ ҚИЛИБ КЕЛАЕТГАН, ЎЗЛАРИНИНГ
ҚАЛБ ҲАРОРАТЛАРИНИ ЕШЛАРНИ ТАР-
БИЯЛАШГА САРФЛАЕТГАН, ПРОПАГАН-
ДИСТ ВА МУРАББИЙЛАР БУЛГАН ВЕ-
ТЕРАНЛАРНИНГ ГРАЖДАНЛИК ПОЗИ-
ЦИЯСИ БЕНИҲОЯ ЗУР ҲУРМАТ, ҲАҚҚО-
НИЙ ТАҲСИН ВА ИФТИХОРГА САЗО-
ВОРДИР.

Ш. Р. РАШИДОВ

КУЧ-ҚУВВАТИМИЗНИ АЯМАЙМИЗ

Ўртоқ Юрий Владимирович Андроповнинг партия ветеранлари билан учрашувда сўзлаган нутқи қалбимизга бир олам ифтихор бахш этган пайтда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида ҳам худди шундай анжуман бўлиб ўтганлиги қувончимизга қувонч қўшди. Мен ана шу йилигишда қатнашини ва сўзлаш шарафига муяссар бўлдим.

Самарқанд — революцион

анъаналарга бой шаҳар. Шунинг учун ҳам шаҳар революция, уруш ва меҳнат ветеранлари совети бу анъаналарни ривожлантириш учун барча чора-тадбирларни кўрмоқда. Жумладан, биз мактаблар, корхоналар, маҳаллаларда бўлиб худди ана шу мавзуларда чиқишлар қилишимиз. Ветеранларимиз сўнгги пайтларда шаҳар ҳарбий комиссариати, «Бахт уйи», билим юрлари билан

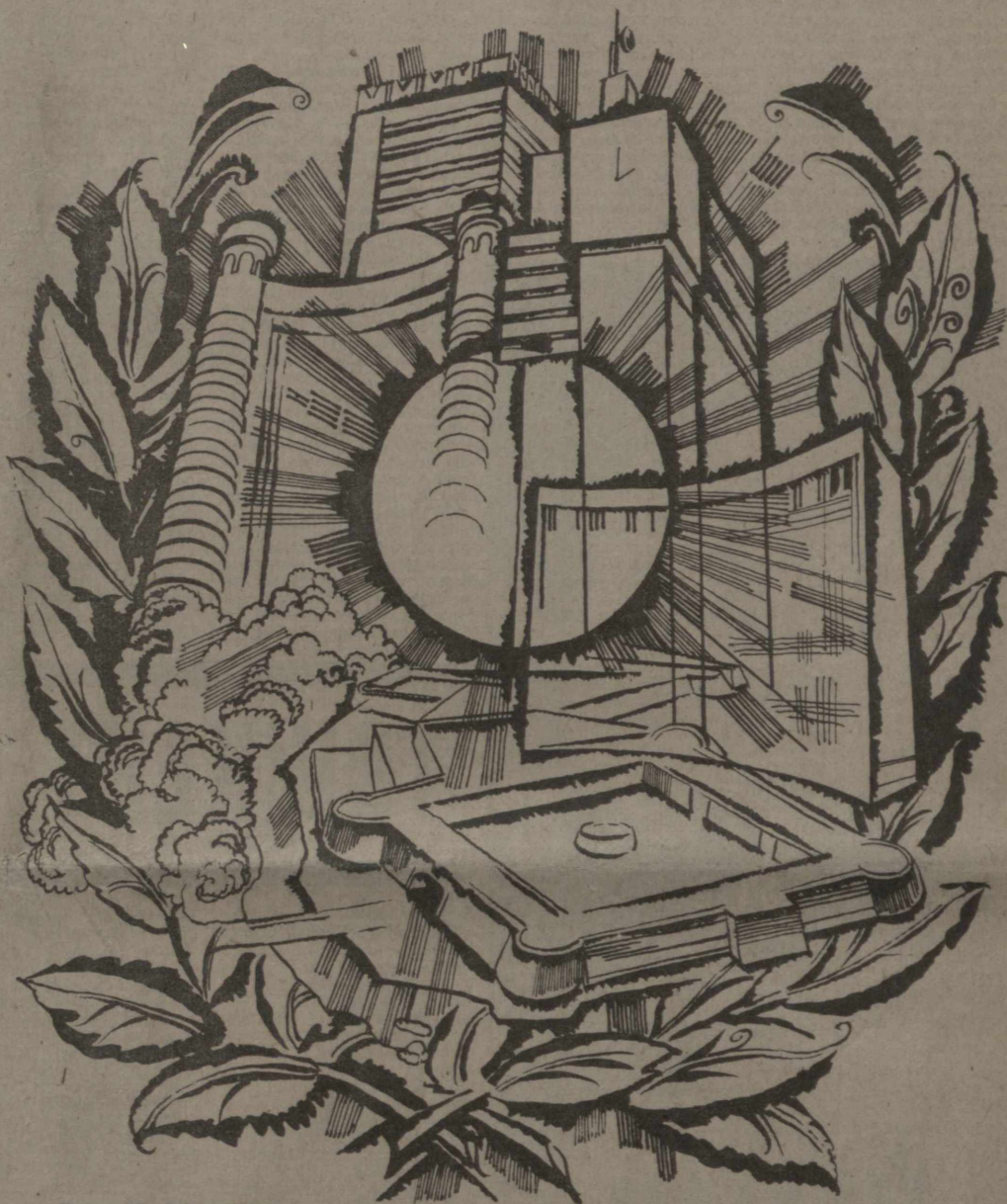
ҳам алоқа ўрнатиб, бу ерларда бир неча учрашувлар ўтказди.

Ўртоқ Шароф Рашидович Рашидов ўз нутқида Озиқ-овқат программасини амалга ошириш, етиштирилган пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилини ўз вақтида йиғиштириб олиш зарурлигини таъкидлади. Биз ветеранлар бу умумхалқ курашидан ҳам четда қолмай-миз. Жумладан, 75 ёшли

Ҳамро Очилов ўз оила аъзолари билан Оқдарё районидаги «Партия XXII съезди» колхозидан 20 тонна «оқ олтин» теришга бел боғлаган. Биз ветеранлар жаҳонда энг адолатли тузум учун курашдик. Бундан кейин эса унинг қудратини ошириш учун ҳам куч-қувватимизни аямаймиз.

Раҳим ШОКИРБЕКОВ,
1919 йилдан бери КПСС аъзоси

ТОШКЕНТ-ПОЙТАХТИМИЗ, КОММУНИЗМНИНГ КАТТА ШАРҚ УЎҚИДА ПОРЛОҚ ЧАРОҒИ ҒАҒУР ҒУЛОМ

Рассом Ж. УМАРБЕКОВ

ТОШКЕНТГА БАҒИШЛАНАДИ

ПАРИЖ, 6 сентябрь. [ТАСС]. Бу ерда ЮНЕСКО қароргоҳининг махсус ахборот бюллетени чикарилади. Бюллетень ҳалқаро коммуникацияни ривожлантириш программаси ҳу-

куматларро кенгашининг IV сессияси ўтказган Тошкент шаҳрига бағишланган. Унда Совет Ўзбекистон пойтахтининг кўп асрлик тарихи, шаҳарнинг ҳозирги қиуларни тў-

рисида ҳикоя қилинади. Бюллетенда ҳалқлар ўртасида тинчлик ва ўзаро ҳамжиҳатликни янгида келтириш ишда Тошкент жуда катта роль ўйнаётганини, ЮНЕСКО амалга ошираётган кўпдан кўп программаларини бажаришга шаҳар катта ҳисса

қўшаётганини таъкидланади. Тошкентнинг таърибаси, деб уқтирилади бюллетенда, «ЮНЕСКО ҳалқлар ўртасида ўзаро ҳамжиҳатликка эришиш ва ер юзиде тинчликни сақлаб қолш мақсадида ўз олдига қўйган вазифаларини ҳал этишда янги муқимдир».

НИЯТЛАРИМИЗ УЛУҒ

Партия ва меҳнат ветерани. Инсон бу номга лойиқ бўлиши учун бутун умрини садоқат билан халқ ва партия ишига бағишлани керак.

Кекса коммунист, қалам кишиси сифатида шунинг айтишим лозимки, биз ветеранлар ҳаётимизни, тақдиримизни партия ва халқсиз тасаввур этолмаймиз, унга меҳр-муҳаббат билан содиқ фарзанд бўлиб тарбия топган

миз. КПСС Марказий Комитетида ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетиде ленинча анъаналарни давом эттириб, партия ва меҳнат ветеранлари билан ўтказилган учрашувлар юқоридеги фикримизни далиллайди. Ана шу анжуманларда ветеранларнинг ижтимоий ҳаётдаги роли ва фаолиятига оқилона, муносиб баҳо берилди. Сўз билан иш бир-

лиги асосий масала қилиб қўйилди.

Мен ёшларга кекса авлод амалга оширган ишларини санаб, эслатмоқчи эмасман. Албатта, улар буларни яхши биладилар, тушунадилар. Гап шундаки, тараққиётни бир дақиқа ҳам тўхтатиб бўлмайди. Бизнинг ишларимиз, ният ва мақсадларимиз ҳам ҳаминша давр каён олганлигидан. Биз шунга ўрганишимиз. Ёшларга ана шу

эстафетани ишониб топширгимиз келади. Шу йўлда доимо ёрдамга ҳозиримиз! «Замон ёшларнинг фойдасига ишламоқда, ўзи ҳам шундай бўлиши керак» — ўртоқ Юрий Владимирович Андроповнинг ушбу сўзлари ёш авлодга қимматли ишонч билан айтилган эгу сўзлардир.

Зиннат ФАТХУЛЛИН,
1926 йилдан бери КПСС аъзоси

ҲАМЖИҲАТЛИК ЙЎЛИДА

Ўзбекистон пойтахтида Коммуникацияни ривожлантириш халқаро программаси (КРХП) Ҳукуматларо кенгашининг IV сессияси ўз ишини давом эттирмоқда. Сессия қатнашчиларининг нутқлари миллий коммуникация воситаларини мустақамлаш, халқаро информация айирбоқлашни демократик асосда бошқатдан тузиш тўғрисидаги ташвишлар билан йўриланган.

ГДР делегациясининг бошлиғи В. Вурдак шу муҳим вазифаларни ҳал этишга КРХП қўшган ҳиссасига ишонч билан баҳо берди, тақдиримизни лойиҳалар ҳамда уларни пул билан таъминлаш системаларига баҳо бериб борасида кенгаш ишлаб

чиққан мезонларни қўллаб-қувватлаб гапирди. КРХПнинг бундан буён муваффақиятли ишлаши ЮНЕСКОнинг шу халқаро программаси иштирокида бўлган ресурсларга кўп жиҳатдан баълиқ. Аммо ривожланган баълиқ мамлакатлар, жумладан АҚШ энг муҳим мамлакатларга марнаволашган йўл билан ёрдам беришга атайган КРХП махсус фонднинг назар-писанд этмаётган. ГДР делегати ҳар йили 600 миллион доллардан кўп маблағни ютаётган куруланиш пойгаси ривожланаётган мамлакатларга бериладиган халқаро ёрдам самардорлиги кўтарилишига жиддий ғов бўлиб турибди, деб таъкидлади.

К. Нашсименто (Гаяна) ривожланаётган мамлакатлар оммавий ахборот воситаларига кириб бориш учун хусусий капиталдан фойдаланишга ҳаракат қилаётган бир қанча ғарб давлатларини танкид қилди.

Бир қанча нутқларда айрим мамлакатларнинг коммуникцияни ривожлантиришдаги қиқрет аҳтиёжларини тўғрисида гап борди. Масалан, Сенегал вакили мутахассисларни ўқитишни, Эрон вакили эса замонавий коммуникция технологияга жалб этишни биринчи даражали вазифалардан бири, деб ҳисоблайдилар.

Умумий мунозара сессия қатнашчиларидан кўпчилигининг қарашлари КРХП мақсадларига ҳамда коммуникцияни ривожлантириш ва информацияни тартибни тақомиллаштириш лойиҳаларини амалга ошириш йўлига яқин эканлигини кўрсатди. Ҳукуматларо кенгаш сессиясининг ялпи мажлисида тузилган комиссиялар КРХПни пул билан таъминлаш қиқрет лойиҳаларини ва масалаларини муҳокама қилишга киришди.

Сессия қатнашчилари ва меҳмонлари Коммунистик раёондаги «Политотдел» колхозига сафар қилдилар.

ЮНЕСКО коммуникация бош директорининг ўринбосари Жерар Бола (Швейцария) 7 сентябрда Тошкент телемарказини бориб кўрди. Меҳмон Ўзбекистонда коммуникация воситаларининг ривожланиши, телевизион кўрсатишлар ва радиотанқитиришларнинг ташкил этилиши билан таъкидтирилди.

Ж. Бола Ўзбекистонда коммуникция ва оммавий ахборот воситалари тараққиётига исак баҳо берди. (ЎзТАГ)

ТИНЧЛИК ВА ТАРАҚҚИЁТ ХИЗМАТИДА

МОСКВАДА ТЎРТИНЧИ ХАЛҚАРО КЎРГАЗМА
ЯРМАРКА ОЧИЛДИ

«Китоб—тинчлик ва тараққиёт хизматида» шiori остида Москвада халқаро китоб кўргазмасида очилди. Ер кўргазмасида қарийб 90 мамлакатидеги босма махсулот яратувчилар ва тарқатувчилар совет пойтахтига тўртинчи марта тўлланишди.

6 сентябрь кунин СССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида катта интернационал китоб байрами тантанали суратда очилди.

КПСС Марказий Комитетининг секретари И. В. Капитонов, бошқа расмий кишилар, кўп мамлакатлардаги китоб нашр этувчи йирик ташкилотлар ва фирмаларнинг вакиллари, маданият ва фан арбоблари иштирокчилари очилда ҳозир бўлидилар.

Москва тўртинчи халқаро кўргазма-ярмаркаси ташкилот комитетининг раиси, СССР Нашриёт, китоб савдоси ва полиграфия давлат комитетининг раиси Б. Н. Пастухов сўзга чиқди.

Чехословакия Социалистик Республикасида ўртоқ Ю. В. Андроповнинг, партия ва Совет давлати бошқа раҳбарларининг етук социализм назарияси ва практикаси, совет турмуш тарзи, СССРнинг ленинча тинчлик-севарлик сисбат масалаларига бағишланган нутқ ва мақолалар тўпламларини нашр этиш тўғрисида Сиёсий адабиёт нашриёти (СССР) ва Чехословакия «Свобода» нашриёти ўртасида тузилган битим ярмаркада бизнеси марта имзоланган битим бўлди. (ТАСС).

ЯНГИ ҲОСИЛ

Малик ҚАЮМОВ

БАХТЛИ ТАҚДИР

Тошкент — меннинг ҳаётим, меннинг эътиқодим. Агар ҳам масини қайтадан бошлаш имконияти бўлсайди, унда мен бу шаҳар билан боғлаб турган нарсаларнинг барчаси — қувончлари ҳам, огриқлари ҳам, унинг намини рангларини, нафис бўй таратувчи иффорлари ҳам яққол сезилиб турадиган фильм яратишга ҳаракат қилардим. Муҳини, у тирик — шовқин-суронли, турли миладли ва кўп тили, ҳуллас, ранг-баранг хоталарда аксини топарди. Константин Симонов: «Мен инстантга ҳам гуноҳкор заманда кечган ҳаётимни шундайча ўзим билан олиб кетган бўлардим» — деб ёзади. Мен ҳам Тошкентни шу ҳолча яхши кўраман ва бошқа ҳеч қандайини хоҳламайман! Бу шаҳар бошқалардан фарқли ўлароқ, қашшоқлик ва зуммат қўйилдан мул-қўлчилик ва фаровончиликкача бўлган йўлни босиб ўтди. Ҳа, бахтли тақдиримдан нолимайман — мен шахримнинг шунчаки яшовчи бўлиб қоладим. Унинг йилномачиси бўлдим ва бу ишни ҳали тўлалигича амалга ошира олганим йўқ.

Тошкентни айланидан сўнг бутун мамлакат кўрди. Қардош республикалар ва шаҳарлар номи қўйилган кўчалар бундан дарак бериб турибди. Кишиларнинг бундай бирлигини, интернационализм намойишини мен ҳеч кўрмагандим. Йўқ, кўрганман: уруш даврида. Бироқ у бутун мамлакат бошидаги кулфат эди. Бу ерда эса фақат бир шаҳар, унн ҳи-

мой қилиш учун турли жойлардан минглаб одамлар келди. Тошкент — нафақат нон шаҳри, у айни пайтда тинчлик шаҳри ҳам. Хиндистонда Тошкент қўчаси бор. Чунки Хиндистон ва Покистон ўртасидаги қонли тўқнашувларга ҳам шу ерда нукта қўйилди.

Тошкентта дўстлик визити билан кимлар келмади! Ж. Неру, И. Ганди, Ж. Помпиду, Ф. Кастро, Л. Б. Шастри ва бошқа кўплаб давлат ҳамда жамоат арбоблари ташриф буюришди.

Тошкент — конгресслар ва фестиваллар шаҳри. Қачонларид бу ердан Буюк ипак йўли ўтганди. Келажакда Тошкентнинг аса Тошкентдан Хаммоқили, Меҳмондўстлик, Дўстлик, Тинчлик йўллари ҳам ўтганди, деб айтишларига ҳеч шубҳа йўқ!

Вақт ўтаверади, уйлар ўзгаради, кўчалар ўзгаради, инсон чехралари, автомобиллар, модалар ўзгараверади... мен ҳам ўзгарамаи, бироқ Тошкентга бўлган меҳр-муҳаббатим мангудир.

«2000000 таниш чехра» — Тошкент ҳақидаги энг кейинги фильминини шундай деб номладим. Унда шахрим ҳақида қўлимдан келганча ҳикоя қилдим. Албатта, бошқалар ўзгачароқ ҳикоя қилишлари шубҳасиз — ахир биз, тошкентликлар, икки миллионимиз. Шунинг учун уларнинг ҳикоялари ҳам ҳақиқат бўлиб қолаверади.

ГЎЗАЛ ПОЙТАХТИМ

Республикамиз расмолари севимли пойтахтимиз катта тўйини ўзларининг муносиб асарлари билан китоб олдилар. Ана шу муносибат билан кунин кеча Ўзбекистон пойтахтининг ўтмиши, ҳозирги кунини ва келажак тўғрисида ҳикоя қилувчи «Тошкент — дўстлик ва қардошлиқ шаҳри» кўргазмаси очилди.

Республика Расмолар соҳининг кўргазмалар залида номийш этилаётган бу экспозицияга таъсирини санъатнинг рангтасвир, графика, ҳайкалтарошчилик, плакат, декоратив-амалий санъат жанрларидеги икки юздан эиэдрок асарлар қўйилган. Мазкур асарларнинг асосий хусусияти шундаки, улар Тошкентнинг ўзига хос соломаси сифатида томошабини кўз ўнгига намоён бўлади. Кўргазма учун республикамизнинг турли музейлари ва бадий фондларидеги сакланган, Тошкентнинг афсоналарига йўрилган тарихи ҳамда ҳозирги гуллаб-даври ҳақида ҳикоя қилувчи энг яхши таъсирини санъат асарлари танлаб олинди.

Пойтахтимизнинг тарихига бағишланган экспозиция расмоларига кўра, Тошкентнинг тарихи ва ҳозирги ҳаёти ҳақида кўргазмада кўп асарлар қўйилган. Бу асарларнинг асосий хусусияти шундаки, улар Тошкентнинг ўзига хос соломаси сифатида томошабини кўз ўнгига намоён бўлади. Кўргазма учун республикамизнинг турли музейлари ва бадий фондларидеги сакланган, Тошкентнинг афсоналарига йўрилган тарихи ҳамда ҳозирги гуллаб-даври ҳақида ҳикоя қилувчи энг яхши таъсирини санъат асарлари танлаб олинди.

Пойтахтимизнинг тарихига бағишланган экспозиция расмоларига кўра, Тошкентнинг тарихи ва ҳозирги ҳаёти ҳақида кўргазмада кўп асарлар қўйилган. Бу асарларнинг асосий хусусияти шундаки, улар Тошкентнинг ўзига хос соломаси сифатида томошабини кўз ўнгига намоён бўлади. Кўргазма учун республикамизнинг турли музейлари ва бадий фондларидеги сакланган, Тошкентнинг афсоналарига йўрилган тарихи ҳамда ҳозирги гуллаб-даври ҳақида ҳикоя қилувчи энг яхши таъсирини санъат асарлари танлаб олинди.

Малумки, Улуғ Ватан уруши йилларида Тошкент аҳолиси СССР халқларининг қардошлиқ оиласи сафларида туриб, фашист гезадларига қарши кураш олиб борибди. Шу мавзудаги О. Б. Ждановнинг «Май тиргуллари», С. Абдуллаевнинг «Ғалаба кунини рангтасвир асарлари ҳам ҳаракатлидир.

Н. Карахонининг «Комсомол кўли қурилмоқда», Я. И. Тошкент бунёд этилмоқда», И. В. Хиндистоннинг «Индустриалашган Тошкент», Э. Калондаровнинг «Эски ва янги Тошкент», П. Котловнинг «Аэропорт йўли», В. Антоновнинг «Тошкент кенгаймоқда», В. И. Лимаконининг «Индустриалашган Тошкент» асарларида Ўзбекистон пойтахтининг турли даврлари-

га хос ҳаёти муқассамлаштирилган. Экспозицияда Тошкент ва республикамизнинг таниқли кишилари портретлари ҳам ўрин олган. Н. Қўзиевнинг «Онус Ражабий», «Қори Ниязий», Б. Жалоловнинг «Комил Ерматов», А. Абдуллаевнинг «Чингиз Аҳмадов», З. Иноғомовнинг «Уста М. Усмонов», О. Татевосяннинг «Ҳамид Олимжон», Р. Чориевнинг «Қ. Баширов», Ч. Аҳмадовнинг «Шоира Зулфия», «Тамарахонин» портретлари таъсирини санъат муҳлисида катта қизиқтириш таъинидир. Ўзбекистон пойтахтининг буғунги гўзал қиёфасини акс эттиришга бағишланган талай элчиликнинг ҳам юбилей экспозициясига қўйилган. Бу асарлар кўргазманинг ақувлочи аккорди сифатида кишида яхши таъсирот қолдиради. Бундан ташқари таниқли «Йўлчи» («Ишон олим»), М. Пашков («Янги Тошкент — Шарқнинг машъали»), А. Балканов («Тошкент — социализмининг Шарқдаги машъали») ҳам ўзларининг янги асарлари билан кўргазмада иштирок эттирилган.

Мухаммад ибн Мусо Ал-Хоразмий... ўрта асрларда яшagan ўзбек маданияти классиги, ўзбек фанини яратган энг буюк олимлардан. Ал-Хоразмий ўз асарлари билан Шарқ ва Ғарбнинг Европа рёизини билмига асос солиди. С. ТОЛСТОВ

ШАРҚДА СОЦИАЛИЗМ МАШЪАЛИ
2, 4, 5, 6, 7
8-БЕТЛАР

ҚОМУСЧИ ОЛИМНИНГ УЛКАН ТҮЙИ
3, 6-БЕТЛАР

ЗАМОНЛАРНИНГ УЛУҒ АЛЛОМАСИ

АЛ-ХОРАЗМИЙ
ТУҒИЛГАН
КҮННИНГ 1200
ЙИЛЛИГИГА

БИРИНЧИ САЁҲАТ. ҲИНДИСТОН

Ҳиндистонда қуёш ерда кезганини кўрдим:
Қуёш — одам боласига бунда нур кийим.
Дарахларга яшил кийим. Қўлга — дур кийим.
Қўча, шаҳар, ер ҳам бунда нурдан бошланур.
Қуёш — бунда минг хил маънаб, эътиқод, диннинг
ярим ойи, хош, шива, санамларнинг
теги ёритиб, теги тутувчи олий жоҳ тангри!
Қўнча олам яратилган аснодан буён
пок ва турғун, ўз эришда шови яшовчи
мингчехр ҳинд заминига ҳавасим келди!
Эй! Хоразмий айтдики, қай юрт, ҳиндлардек,
энг камбағал фуқароси ўз хоҳиш-ла,
истаган бир дарахтидан битта барг юлиб,
ўз авратига янгилик бекитмоқчиликка
эрши бўлса, кийиб олиб бўлса, у — бахтли!
Проклус бу Коинотнинг туби тубида
нечук Бирлик сон кўганини билди! Бу — самар!
Мен шул буюк Ёлғизликнинг бир қаватига,
унинг мангу чарх урувчи ҳулқига монанд —
юм-юмалоқ, ҳаракат ва абдиётнинг
билдирувчи «сифра» деган белгини кўрдим!
Тош қопуғга худди сизим-сизим келди, бас,
Масмон, Замон кенгайди бот кўз ўнгимизда!
Жоҳилларга ва шарият пешволарига
«Бир — тангридир, қолган сонлар тобеларидир»,
деб аниқласам, кўп қаршилик қилмадилар!
Инсон! Сенга аришдан ул олий рақамдан
бир даста нур — пок ёруғлик юққан бўлса, бас,
ниманидир қўшса-олса бўлур руҳинг!
Ғафлатдаги жоҳил ақли билмади ҳали
парвардигор номи бўлмиш ақалик кучини
ердаги ҳар одам учун бийикки-кички,
алжабр вал муқобала айланишим!
Рақам, гарчи Арши аъло ҳасиди, муни
ноқис фойда ва манфаат учун бепарво
нилатдилар, огоҳ бўлинг, ўйланг дегман:
Дахл этмангиз Инсон — Имон бутунлигига,
Дахл этмангиз Одам — Олам бутунлигига!

ИККИНЧИ САЁҲАТ. ХОРАЗМ

Мен элчман, элчи сўзи элчилик бўлар,
Қўлимдадир ўзга элнинг ишонч ёрлиги.
Бу таширфим дўстлик рамзи, ақило ким билар
Қаршидаги ўғлонининг сизга зорлигини!
Мен элчман, унда қолган дўстлар жон ато,
мен орқали кутмақлар юртдан бир хабар.
Мен элчман, қадамимда шак қўрма асло,
Номининг мен ҳар тўшада тутғун мўтабар!
Эркин-эркин кеза олсам эди бағринда,
Айрилиқлар, йўқотишлар қалбини гижимлар...
Бўёқ байрам боғларининг соғиндим жула,
Қани ўша яшил тоғдек вақтинг тўғимлар!
Она Жайхун оқимлари гулдиравлими,
Сув истаса, тўладими деҳқон ҳовчиси?
Тонгларининг ҳали ҳамон тўлдирадими
Юлдузларни хуркитувчи қушлар товуши?
Тўйиб-тўйиб ухлайдими, болалар ширин,
Тепасида сардорларнинг йўқми қамчиши?
Илми бутим, далаларда қўлиб ё кун-тун
Оёқларин куйдиради кўз ёш томиши?
Аёлларнинг чеҳралари тиниқни, билдур,
Ерми ўлиб юрадими сочларини ниди?
Юрнинг бутун жоҳеаси, бахти кўринур
Фақат қишлоқ аёлларин юзи-қўзида!
Чоллар кўпми, оқ либослиқ, хиэтароват,
Дуолари дадилмудир элнинг бошида?
Элнинг собит келажиги учун далолат —
Одамлари чаққон бўлса узоқ ёшида!
Ингитлари қалай юртининг, ишонган тоғи,
Мусалласнинг шиддатидан устумни номус?
Юрур учун курашмоқда қолганин чоғи,
Истаклари товланарми тўғи минг тоғус?
Мен элчман, Бағдод ила Хоразм эмас,
Элчиюрман маконлару замоналар аро!
Мен элчман юракларин этгувчи пайнаст,
Мен элчман фуқаро ва сулоналлар аро.
Хе, Хоразмий айтдики, ўлкам йўқ абад,
Равиғта эрк, алолат элчиси бўлгин!
Эгма қилиб сармаб турса элга нақолат,
Сен қалбларга нур ва шафқат элчиси бўлгин!
Аммо, Ватан, афсус дейман, бағриндан бир-бир,
Фарзандларинг қоча берса ҳар сори урён!
Посбонлари, ғамхўрлари қолмаса, ахир,
Зўр қўрғонлар уз-ўзидан бўладур вайрон!

Рассом Ж. УМАРБЕКОВ

райгандан кичрайдиган. Ташқаридан тош қалаб бекитишга-
ганлари билдилади.

Хой, бу нима қилгандаринг! Мана, чиқяшман!
Кераги йўқ бу лаҳминг менга сирам!
Узларингга буюрсин! Шайх, қўйсиллар! Қайтдим...

Унга ҳеч қим жавоб бермайдиган. Туйнук тамом бер-
килади. Зулумот босади. Хоразмийнинг овози қоронғи-
лиқдан эшитилди.
Энди билдим бунда қўлар топган қисматини!
Юрак ютиб ё шадх элиб қим қирав бўлса,
мана, шундай, орқасидан йўлни қўйишган!
Аттанг, аттанг! Карвон анча пастда қолганди...
То тонггача кутинишди мени! Қайтмасам,

ОМОН МАТЖОН

ХОРАЗМИЙНИНГ ТҶҲҲТ САЁҲАТИ ВА БАШОРАТЛАРИ

УЧИНЧИ САЁҲАТ. ВИЗАНТИЯ. ЭФЕСТ ҒОРИ

Ғор олдида бир майдон. Шайх ва Хоразмий
ХОРАЗМИЙ

Визга йўл бер!

ШАЙХ

Ҳали ҳеч қим бу мағората
Кирган эмас! Йўлнинг кет, хомхал йўлчи!
Кимса бовар қилган эмас ҳатто қарашга...

ХОРАЗМИЙ

Хе! Хоразмий айтдики, Бағдоддан келдим,
Амин бўлким, ғор ичини кўрмай кетмасмен!

ШАЙХ

Бу масканнинг эгалари бордир! На чора,
даъватини тингладимиз, шўрлик мусофир!

Увиллаган овозда четга жар солади. Бир-бирдан
қароб, тасқара ўн чоғлик дарвеш, ярим эс оломон «ёху»
солиб пайдо бўлади. Бари шайх олдида юз тубан
бўлишди.

Хўш, кўрдимини! Нақ терининг шилиб олишар!

ХОРАЗМИЙ

Шайх! Бу ерга менгизини қайтурса эмас,
Ташна руҳим, умид, имон саклаб келди!

То билянин, қўрғондаги таъриф деганни:
Бунда рустдан, «худо»-«елгиз» дей ишонган
норасида йигитларга, неча замоники,

худди жаннат уйқусида тинч ётурдилар!
Вужудлари тирик эмиш, қорак тепарикиш!
Ахир инсон танасининг узи тўймак ғор,
булар эса неча йиллар горда ниҳондир!

Йўл бер менга!

ШАЙХ

Узингдан кўр!

ХОРАЗМИЙ

Асло кўрмайман!

Оломон қўлга не илдиса олиб Хоразмийга қараб
юради. Шайх қўлини баланд кўтариб уларни тўхтатади.

ШАЙХ

Қайтмайсанми?!

ХОРАЗМИЙ

Хей, бандалар! Мен сизларнинг кўзларингизга
яқинроқ нур, хурсандчилик тоғи этман!

Олиб қолгин! Мана, асли Бағдод тиласи!
У бир сиким тилла тангани тўда устига сочди.

Ҳамма шунга ташланади. Хоразмий горга қиради.
Бу на зулмат! Ҳеч нимани кўрмаяпман!

Одам шарпасидан қўрққан аллақандай учар маҳдур-
лар қанотларини Хоразмийга патиллабди уриб учиб кети-
шди. Ғалати қийришди. Ҳар бир сас бир чеча акс-
садо қайтаради.

Ана ҳоло! Ваҳм, даҳшат уяси-ку бу!
Бунда одам беҳтиёр тангирин ёллар!

Аста юрам экан, бир нимага қўчилиди. Одам скелети
оқ нурланиб соялиб кетди.

Парвардигор! Раҳмат қилгин! Одам сунгил!
Битта... Икки... Учинчи... шунча бешумор...

Шу пайт орқада алланима гулдирайди. Кетма-кет
яна гўмбирлаш анча тинмади. Хоразмий қўлоқларини
беркитди. Орқага юради. Лекин озорқ шўъла тушиб
урган — ўзи кирган тешик гўмбирлашлар сўнгиди кич-

ТҶҲҲТНИЧ. АМАЛГА ОШМАГАН САЁҲАТ

Мен истадим,
наврузда дарахт илдизларида уйғонган нур шарбатига
ошифта,

юксакликка оқмоқчи!
Дарахтларнинг айланима томирлари ичнда, мавжлана,
ҳар бир шох ичнда меҳмон бўлмоқчи!

Мингнинг бергаларга парчаланиб қўкка учиб чиқмоқчи...
Мен истадим,

инсон, ўйла, ахир: табиат туғилганидан атиги бир
ой ўтмай, бошининг тиклаб атрофга қарашин ўргатди.

Бир йил ўтмай тик оёққа қўйди, олдинги одим отқизди.
Сен энди шу зарур инъомлар қадрини билмай,

умр бўйи бош тикламай, бир қадам олдинга жинломай,
эглиб-бугилб яшамаясанми?

Мен истадим,
кўрликдан, қарликдан, ғафлатдан фориглиқ истасанг,
рақамларин ўргани! Улардан мадад ол! Мен ҳисобин сод-
далаштириб бердимки, энди яқов бўлсанг, ўзингдан кўр:

олганинг ва сотганинг, эганинг ва ўчирганинг, айтганинг
ва айтолмаганинг, алдаганинг ва алданганинг —
барининг ҳисоби-ҳамасини билмас экансан, бунга жавоб

қилмаган экансан, демак дунёга келмабсан!
Хоразмий айтдики, сени ҳеч қим кўрмади! Хайр!

ХОРАЗМИЙ ҲИҚМАТЛАРИ

Рақамин чексиз кўпайтира ва қамайтира олинадиган тўрт
амалини туздим. Бунда имкон кенг. Лекин, бу амалини фа-
қатгина оловга хизмат қилдирилса, одам ёниб кетди!
Фақат сунга хизмат эттирилса, дунёни сув босади! Уни
борлиқ замирида ётган тўрт усусига теги тобе этмак
керак!

Разолат қобонга ўхшайди, турса, кетма-кет, эгна-
эгна тугаварди. Эгулик — минг-минглик сурувда қамб
турилган, антика терили қўнчоқ.

Ҳиқмат дарахти! Ундаги меваларин кўра олмайди-
ган кишилар фарзали ва эиёкор бўладилар. Улар қўларига
да бесўнақай ҳода кечаси ўрик қоқинга чиққан кимсага
ўхшайдилар.

Баъзи уйларга шундай меҳмонлар келадими, аввали-
га уларга «давлат келди» деб қарайдилар, сийлайдилар.
Лекин меҳмон кетганини ўйламайди, тўйдим ҳам демайди.

Меҳмон мард бўлмаса, ўз вақтида, «сийнинг битди, сий
халтанг тўлди, меҳмон» деган сўзин айтолмаса, ўзидан
кўрсин!

Ҳамма саводхон бўладиган пайтлар келди. Худо-
йим, ул замон кишиларига нисоф ва шафқат бер, токи,
билимдон кишиларнинг фитнаси ва шафқатсизлиги мисл-
сиз ва даҳшатли бўлғайди.

Хоразмий айтдики, яхшилик огоҳини қилдим. Хона-
донингиз ёруғ бўлсин!

Алқисса!

ДАҲО ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАБ

МОСКВАДА АЛ-ХОРАЗМИЙ ТУҒИЛГАН
КҮННИНГ 1200 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН
ТАНТАНАЛИ МАЖЛИС

Буюк аллома Мухаммад ибн Мусо Хоразмий (Ал-Хо-
размий) туғилган кунининг 1200 йиллиги бу йил мамла-
катимизда совет фани ва маданиятининг улкан байрами
сифатида нишонланмоқда.

Олимнинг ижодий мероси
ни ёритишга бағишланган ки-
тоблар қардош республика-
ларда чоп этилди. Ўзбекис-
тон ҳужжатли кино ҳодим-
лари қадимий халқнинг шо-
ли фарзанди тўғрисидаги ил-
мий-оммабоп фильмин сура-
га олдилар. Юбилей кула-
рида атоқли мутафаккирининг
ёлғорликлари очилди.

Москва илмий жамоатчи-
лигининг тантанали мажлиси
ўрта аср Шарқи улус олим-
ининг шонли юбилейига ба-
ғишланди. Мажлис 6 сен-
тябрь куни Союзлар уйининг
Колонна залида бўлиб ўтди.

Президиумда СССР Ми-
нистрлар Совети Раисининг
ўринбосари Г. И. Марчук,
КПСС Марказий Комитети

Фан ва ўқув юрлари бўли-
ми мудирининг ўринбосари
Р. Г. Яновский, Ўзбекистон

Компартисси. Марказий Ко-
митетининг секретари О. У.

Салимов, Ўзбекистон ССР
Министрлар Совети Раиси-
нинг ўринбосари М. Т. Тур-
сунов, СССР Фанлар акаде-

миясининг раҳбарлари, та-
ниқли олимлар ва фан ар-
боблари ўтиришди.

СССР Фанлар академияси-
нинг вице-президенти акаде-
мик П. Н. Федосеев кириш

нутқи сўзлади. Атоқли олим
туғилган кунининг 1200 йил-
лигини кенг нишонлай ту-
риб, биз жаҳон цивилизация-
си — халқлар ижодий фао-
лиятининг муштарак самара-
си, бутун инсониятнинг гоят

қимматли мулки эканлигини
яна бир бор таъкидлаймиз.

Совет кишилари турли ма-
лакатлар ва давлатлардаги
атоқли фан ва маданият ар-
бобларини, халқлар моддий

ва маънавий ҳаётини ривож-
лантиришга улар қўшган жу-
да катта ҳиссани юксак ба-
ҳолайдилар ва гоят ҳурмат

қилдилар.

Ал-Хоразмийнинг фан ва

ниқса, чуқур ва ҳар томон-
лама олиб борилмоқда. Ал-

Хоразмий илмий ижодини
ўрганишининг халқро ҳарак-

тери турли мамлакатлар
олимларининг халқлар ўрта-

сида дўстлик ва ҳамжиҳат-
лики қўллаб-қувватлаш ҳам-

да мустақамлашга қарати-
ган самарали ҳамкорлиги-

нинг яхши намунасидир. Биз
атоқли жаҳон олимларидан

бирининг юбилейини нишон-
лаб эъланлаш, совет илмий

жамоатчилиги инсонпарвар-
лик аъёналарига, инсоният

маданиятининг бутун тарихи-
да чуқур из қолдирган тинч-

лик идеалларига содиқ эна-
лигини таъкидлаймиз.

Тантанали мажлисда

ЮНЕСКО Бош директори

А. М. М'Ву нутқ сўзлади. У

улғў алоқамонинг юбилейи бу

йил бутун дунёда кенг ни-

шонланаётганини айтди. У

Ал-Хоразмий Шарқнинг бу-
йук фарзандлари билан бир

қаторда турганлигини таъ-
кидлади. Шарқнинг буюк

фарзандлари сиймосида бу-
гунги кунда ЮНЕСКО амал

қилётган куйидаги шнор

муҳассам ифодасини топан:

маданиятлар тинчлик ва

дўстлик, ўзаро маънавий бо-
ши вазиятидаги ўзининг

истиқболига эга бўлади.

Ўзбекистон ССР Фанлар

академиясининг президенти

академик О. С. Содиков,

СССР Фанлар академияси

Хисоблаш марказининг ди-
ректори, академик А. А.

Дороничин, Ўзбекистон

Коммунист партияси Хо-
раза область комитетининг

биринчи секретари М. Ху-
дойберганов, Марказий Осиё

цивилизацияларини ўрганиш

совет комитетларини раиси,

СССР Фанлар академияси

нинг муҳбир аъзоси М. С.

Осимов буюк аллома асарла-

рига алоқамониятининг ри-
вожланишига ўтказган жу-
да катта таъсири тўғрисида

Ал-Хоразмийнинг ватани — Ўз-
бекистонда фан ва маданият

гоят юксалганлиги ҳақида

гапирдилар.

Мажлис охирида Ўзбекис-
тон санъат усталарининг бай-

рам концерти бўли.

(ТАСС-ФАТА)

ТАФАККУРНИНГ СЎНМАС ЗИЁСИ

Эътибор берилса масала яна

да аён бўлади. Ал-Хоразмий

Шарқ географиясининг ота-
си. Биринчидан, у илмий

жадвалларни илк бор ярат-
ган олим, конструктор. Ал-

Хоразмийнинг шу хизматла-
рининг ўзи унинг буюклиги-
дан далолат беради.

Иккинчидан, ҳозирги за-
мон фан-техника революция-
сининг таъин, илмий замин-

ларидан бири бўлган алго-
ритмлар назарияси ўн икки

аср илгари ижод қилган Ал-
Хоразмий илмий гоялари-
нинг мантиқий давомидир.

Ижоднинг бахтли тақдир

ҳам худди мана шунда, ал-
батта!

Шу ўринда «алгоритм»

сўзининг маъноси, келиб чи-
қиши ҳақида қисқача изоҳ

бериб ўттиши лозим топдим.

Бизнинг кўз ўнгимизда со-
дир бўлган, 30—40 йилдан

бери ривож топаётган илмий-
техника революцияси илмий

ва техникавий революциялар-
нинг узвий биримасидан

иборат бўлиб, у бир қанча

тармоқлардан ташкил топа-
ди. Масалан, атом энергетика-
си ва термоядро энергияси

сини жидовлаш проблемаси,
космонавтика ва унинг ютуқ-
ларидан халқ ҳўжалигида

фойдаланиш, полимерлар,
кристаллар, электроника,

яриш ўтказгич ва лазер ну-
рлари, кибернетика муаммолар

ишулар жуласидандир.

Алгоритм назарияси ки-

бернетиканинг мантиқий да-

воми ҳисобланади. «Алго-
ритм» деган сўз ҳам «ал-Хо-

размий сўзининг лотинча

талаффузидир.

КУЛОЛНИНГ ЎЧМАС НАҚШЛАРИ

кентининг 2000 йилгичга ба-
гишлаб ёзувчи Пиримкул
Қодировнинг «Олмос камар»
романи асосида уч кишмдан
иборат видеофильм яратди.

Қамолга етган бугунги кун
кишиси қандай бўлиши ке-
рак, унинг қалбида қандай
туйғулар яшайти, у ўтмиш
ва нелаяканка ҳай тарзда му-
носибатда бўлишга? Ёзувчи
романида улкан яратуви-
ликлар қилётган замондош-
лари — Тошкентни қайта ку-
раётган қаҳрамонлар ҳаёти-
га назар ташлар экан, ана
шу саволларга жавоб излай-
ди. Улар характерини, фао-
лиятини кенг миқёсда очиб
беради.

Романдан фарқи ёл-
лақ, видеофильмда воқеалар
асосан янги йўналишда —
қаҳрамонларнинг фаолияти
жамоат доирасида ва оила
даврасида давом этади. Пос-
таповайчи режисёр, Ўзбе-
кистон Ленин комсомол му-
кофоти лауреати Мели Мах-
камов асосий дейиборин
етақчи ямаву — Тошкентни
қайта қуриш масаласига қа-
ратиб тўғри қилган.

Видеофильм қаҳрамонлари
олдида Тошкентни ва унинг
сув йўллари қайта қуриш
— тарихий эски узан асосида
ямалта оширилиши шартми.

ни янада ёрқиллаштирган.
Шуниингдек, видеофильм-
даги А. Турсунов (Алибек),
Ж. Тожиев (Абзам ота), М.
Пўлдошова (Зумрад) икрос-
идаги роллар, айниқса, Жа-
воҳир Зокиров ва Фотим
Режамова яратган Зафар
хамда Малика образлари ҳам
томошабилар диққатини тар-
тади.

Видеофильм хусусида гап
кетганда шунин айтиш ке-
ракки, ҳозирча бу жанрнинг
имкониятларидан тўла фой-
даланилти, дейиш қийин.
Лекин «Олмос камар»да ана
шу имкониятлар, бироз бўл-
са-да, ишга солинган ва бу
униинг муваффақиятли чиқи-
ши учун хизмат қилган.
Бунда операторлар Б. Га-
фуров ва Қ. Ғулוםовнинг
видеофильм имкониятлари-
дан икродий фойдаланишга
ҳаракат қилганликлари се-
зилиб турибди.

Фильмни яратишда бош-
қа икродорлар ҳам яхши
иштирок атайилар. Умуман
«Олмос камар» видеофильми
телеаснаткорларнинг Тош-
кентнинг 2000 йилгини тўйига
муносиб совғаси бўлди.

М. КАМОЛОВ

**СУРАТДА: видеофильмни
суратга олиш пайти.**

